

ПЕДАГОГІЧНІ КОЛЕДЖІ ТА УЧИЛИЩА УКРАЇНИ У 2014 – 2019 РОКАХ: ЕТАП НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

УДК 378.091(477)

DOI: 10.12958/2227-2747-2024-2(186)-105-115

Вінтоняк Оксана Василівна,

кандидат філологічних наук,

завідувач кафедри педагогіки та методик навчання

освітніх галузей і технологій початкової освіти

Коломийського педагогічного фахового коледжу,

м. Коломия, Україна.

oksana.zv@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-0040-3582>

Для цитування: Вінтоняк О. В. Педагогічні коледжі та училища України у 2014 – 2019 роках: етап нормативно-правової невизначеності. *Освіта та педагогічна наука*. 2024. № 2 (186). С. 105–115. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-2\(186\)-105-115](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-2(186)-105-115).

References (стандарт APA): Vintoniak, O. (2024). Pedagogichni koledzhi ta uchylshcha Ukrainy u 2014 – 2019 rokakh: etap normatyvno-pravovoi nevyznachenosti [Pedagogical Colleges and Vocational Schools of Ukraine in 2014 – 2019: A Stage of Regulatory Uncertainty]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 2 (186), 105–115. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-2\(186\)-105-115](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-2(186)-105-115) [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Успадкована від УРСР система середньої спеціальної освіти за доби державної незалежності України пройшла складний шлях розвитку і трансформації. Реалізація в 1990-х рр. курсу на інтеграцію педагогічних училищ, технікумів і коледжів у систему вищої освіти мала неоднозначні наслідки. Згідно з ухваленим у січні 2002 р. Законом України «Про вищу освіту» ці заклади отримали статус ЗВО I – II рівнів акредитації. Утім, порівняно із закладами вищої освіти III – IV рівнів акредитації (університет, академія, інститут), вони залишалися на маргінесі національної системи вищої освіти, тому багато актуалізованих у 1990-х рр. та назрілих у

2002 – 2014 рр. проблем і викликів щодо функціонування й удосконалення ступеневої професійної педагогічної освіти залишилися нерозв'язаними.

За таких умов ухвалений 1 липня 2014 р. Верховною Радою Закон України «Про вищу освіту» започаткував новий етап розвитку педагогічних коледжів і училищ, який, згідно з нашим аналізом, тривав до появи 6 червня 2019 р. Закону України «Про фахову передвищу освіту». Розвиток досліджуваних закладів освіти

між двома означеними законодавчими актами визначаємо як етап невизначеності, позаяк зі зміною статусу через нормативно-правову невпорядкованість, початок російської агресії, що спричинила тимчасову окупацію Криму, частини східних областей України та ін. причини, вони опинилися у непевному становищі, що негативно позначалося на їхньому іміджі та якості підготовки майбутніх фахівців.

Порушена проблема визначається науковою актуальністю та практичною значущістю, позаяк вона фактично ще не була предметом ґрунтовних аналітичних студій, а нерозв'язані у 2014 – 2019 рр. проблеми до сьогодні позначаються на діяльності фахових педагогічних коледжів.

Аналіз актуальних досліджень. Вивчення наукового доробку з порушеної проблеми виявило, що, по-перше, вітчизняні історики освіти сфокусували увагу на дослідженні ретроспективи розвитку передусім університетів та інститутів (В. Майборода Л. Терлецька, О. Радул та ін.), тоді як коледжі, технікуми, училища, які за аналізованого періоду також фактично залишалися в системі вищої освіти, опинилися на маргінесі їхніх наукових інтересів. По-друге, українські вчені зосередилися на осмисленні різних аспектів навчальної й виховної діяльності педагогічних коледжів та училищ (М. Братко, П. Горкуненко, А. Мартинюк, С. Слюсарук-Літвін та ін.), їхньої ролі в розвитку дошкільної і початкової освіти (С. Борисюк, О. Шквир (Шквир, 2018) та ін.) та публічного управління їхньою діяльністю (Н. Букало, С. Вітвицька, Є. Волошина, О. Домінський (Домінський, 2020), Є. Легеза, П. Лютіков, Л. Сумбаєва та ін.). Отож, розвиток цих закладів освіти за доби української державності загалом та у 2014 – 2019 рр. зокрема не став предметом спеціального дослідження. Пропонована стаття наближає до заповнення цієї прогалини.

Мета статті – на основі аналізу Закону України «Про вищу освіту» 2014 р. та інших офіційних документів показати стан нормативно-правової невизначеності, у якому у 2014 – 2019 рр. опинилися педагогічні коледжі і училища та інші заклади, які раніше мали статус закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації.

Методологія та методи дослідження. У процесі дослідження використано методологічні підходи: історико-педагогічний (для визначення етапів формування нормативно-правової бази діяльності педагогічних училищ і коледжів), герменевтичний (для інтерпретації законодавчих і нормативно-правових документів) та методи: пошуково-евристичний (для виявлення й систематизації документальних матеріалів з порушеної проблеми); аналізу (для поділу досліджуваного об'єкта на окремі складники та їх усебічного осмислення); ретроспективного синтезу (для з'ясування ретроспективи розвитку педагогічних училищ і коледжів); порівняльний (для зіставлення нормативно-правових актів, що регламентували діяльність педагогічних коледжів, училищ).

Виклад основного матеріалу.

У листопаді 2013 р. – лютому 2014 р. Україною потужною хвилею прокотилася Революція гідності у вигляді масового національно-патріотичного руху (мітинги, демонстрації, страйки, силове протистояння) на підтримку європейського вектора зовнішньої політики держави та проти корупції чинної влади і свавілля правоохоронних органів. Вона мала потужний вплив на кристалізацію національної самосвідомості юнацтва, освітян та після трирічного політичного зволікання актуалізувала обговорення Верховною Радою нового Закону України «Про вищу освіту», який ухвалили 1 липня 2014 р., він започаткував радикальні зміни в системі ступеневої освіти.

Розглядаючи липневий 2014 р. Закон України «Про вищу освіту» як відправну точку і чинник, який дав імпульс та визначав подальшу трансформацію національної системи вищої освіти, зробимо важливе методологічне зауваження. Для з'ясування сутності, характеру й динаміки цього процесу відповідно до тогочасних реалій спираємося на аналіз автентичного тексту цього документа, що був опублікований в органі Верховної Ради «Голос України» за 6 серпня 2014 р. (Закон, 2014а) та в окремих аспектах зіставляємо його з редакцією Закону від 27 грудня 2023 р. (Закон, 2014б), що з'явилася за результатами кількох десятків наступних поправок та зазвичай фігурує в нинішніх студіях.

Основним нововведенням Закону 2014 р., яке кардинально змінило ландшафт розвитку досліджуваних закладів освіти та всієї системи вищої освіти, стало запровадження нової класифікації закладів вищої освіти України. Замість попередньої градації за I–IV рівнями акредитації вони стали поділятися на три основні типи: університет (багатогалузевий або галузевий (зокрема педагогічний) вищий навчальний заклад (ВНЗ – для з'ясування освітніх реалій уважаємо за доцільне використовувати чинну за досліджуваного періоду термінологію), що проводить освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти та фундаментальні і прикладні дослідження, має розвинуту інфраструктуру, сприяє поширенню наукових знань); академія, інститут (галузевий, профільний ВНЗ, що провадить освітню діяль-

ність, пов'язану з наданням освітніх послуг на першому, другому, третьому рівнях вищої освіти за певними спеціальностями, здійснює фундаментальні і прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром); коледж – галузевий ВНЗ або структурний підрозділ університету чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям ступенів молодшого бакалавра та/або бакалавра, прикладні наукові дослідження. У документі зазначено, що коледжі також мають право готувати фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня (ОКР) молодший спеціаліст, а відомості про них як структурні підрозділи мають включатися до Єдиної державної електронної бази з питань освіти (Стаття 28) (Закон, 2014а).

Такі зміни зумовлювалися прагненням модернізувати систему ВО України відповідно до вимог Болонського процесу та критеріїв Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО, 2011).

Згідно зі статтями 5, 6, 28 Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. підготовка майбутніх фахівців мала здійснюватися за п'ятьма оновленими рівнями вищої освіти. За успішне виконання освітньої (освітньо-професійної) програми (ОП; ОПП) у певному типі ВНЗ особі присуджувався відповідний ступінь вищої освіти (див. табл. 1). Чинні ОКР молодший спеціаліст і спеціаліст та науковий ступінь кандидата наук скасовувалися впродовж наступного перехідного періоду (Закон, 2014а). Таким штибом передбачалося формування нової ступеневої структури вищої освіти.

Таблиця 1

Узгодження запроваджених відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. рівнів і ступенів вищої освіти та типів ЗВО (Закон, 2014а)

Рівень вищої освіти	Ступінь вищої освіти	Тип ЗВО
Початковий (короткий цикл)	Молодший бакалавр	Коледж
Перший (бакалаврський)	Бакалавр	Коледж, університет, академія, інститут
Другий (магістерський)	Магістр	Університет, академія, інститут
Третій (освітньо-науковий)	Доктор філософії (PhD)	Університет, академія, інститут
Науковий	Доктор наук	Університет

Зауважимо, що в більшості сучасних досліджень із покликанням на Закон України «Про вищу освіту» 2014 р. не зовсім коректно артикулюються як такі, що були запроваджені згідно з його положеннями, критерії знань і умінь, які мали отримувати здобувачі на кожному рівні ВО. Насправді в тексті документа від 1 липня 2014 р. вони визначалися згідно з кваліфікаційними рівнями (КР) Національної рамки кваліфікацій (НРК), а формулювання, на які покликають-

ся науковці, побачили світ унаслідок внесених за наступних років поправок. Зокрема, багато з них з'явилося внаслідок узгодження з положеннями Закону України «Про вищу освіту» від 5 вересня 2017 р. та на підставі Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань присудження наукових ступенів та ліцензування освітньої діяльності» від 30 березня 2021 р. (табл. 2).

Таблиця 2

Зіставлення критеріїв знань, умінь, які мали отримати здобувачі на кожному рівні вищої освіти, згідно з автентичним текстом Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. (Закон, 2014а) та його редакцією станом на 27 грудня 2023 р. (Закон, 2014б)

Рівень вищої освіти	Знання, навички, здатності, що отримують здобувачі, відповідно до Закону України «Про вищу освіту», які відображені в:	
	автентичному тексті від 1 липня 2014 р.	поточній редакції станом на 27 грудня 2023 р.
Початковий рівень (короткий цикл)	Відповідає 5 КА НРК і передбачає здобуття загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, досвіду їх застосування з метою виконання типових завдань професійної діяльності	Передбачає набуття здатності до розв'язання типових спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності
Перший (бакалаврський)	Відповідає 6 КА НРК і передбачає здобуття теоретичних знань, практичних умінь і навичок для успішного виконання професійних обов'язків	Передбачає набуття здатності до розв'язання складних спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності
Другий (магістерський)	Відповідає 7 КА НРК і передбачає здобуття поглиблених теоретичних, практичних, методологічних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю загальних або/та для наукової діяльності	Передбачає набуття здатності до розв'язання задач дослідницького та/або інноваційного характеру в певній галузі професійної діяльності

В обох варіантах здобуття вищої освіти на кожному з означених рівнів передбачало присудження особі освітньо-професійного ступеня (ОПС) вищої освіти на основі виконання відповідних освітніх програм: молодший бакалавр – за умови

успішного виконання здобувачем ОП обсягом 120 кредитів ЄКТС; бакалавр – після успішного виконання ОПП обсягом 180–240 кредитів ЄКТС; магістр – унаслідок виконання ОПП 90–120 кредитів ЄКТС. Право здобувати ступені молодшого бака-

лавра та бакалавра мала особа за наявності повної загальної середньої освіти, а магістра – за наявності ступеня бакалавра (Стаття 5) (Закон, 2014а).

У Законі 2014 р. також чітко окреслено сутність атестації (установлення відповідності результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам ОП та/або вимогам програми єдиного державного кваліфікаційного іспиту), умови її здійснення щодо осіб, які здобували ступені молодшого бакалавра, бакалавра, магістра (Стаття 6), та видання їм на основі успішного проходження атестації документів про вищу освіту (наукові ступені): дипломів молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії, доктора наук (Стаття 7) (Закон, 2014а).

Важливе значення для розвитку та управління національною системою вищої освіти має визначене в законодавчому акті 2014 р. її нове структурування з такими основними компонентами: ЗВО різних (усіх) форм власності; рівні та ступені (кваліфікації) ВО; галузі знань і спеціальності; освітні та наукові програми; ліцензійні умови провадження освітньої діяльності; органи, що здійснюють управління у сфері вищої освіти; учасники освітнього процесу (Стаття 11) (Закон, 2014а).

Необхідно визнати, що Закон 2014 р. (Закон України, 2014а) залишав централізовану у своїй основі систему управління вищою освітою, хоча артикулював створення дієвих механізмів реалізації прав ЗВО та забезпечення участі експертів, громадськості, працедавців, викладачів, здобувачів освіти в підготовці та ухваленні нормативно-правових актів, інших рішень, що стосуються її функціонування (Статті 11, 12, 13). Органам місцевого самоврядування в цій системі відводилися сервісні функції щодо забезпечення виконання освітніх програм та інформування центральних органів про освітні потреби (Стаття 14). Певним кроком

уперед стало розширення повноважень засновників ЗВО (стаття 15) (Закон, 2014а). Це мало важливе значення для відкриття та унормування діяльності педагогічних коледжів і училищ.

Ухвалений 1 липня 2014 р. Закон України «Про вищу освіту» (деякі науковці, уважаємо, не зовсім обгрунтовано трактують його як «нову редакцію» акта 2002 р.) дав потужний імпульс реформуванню галузі вищої освіти та визначив концептуальні засади її модернізації, згідно з духом і цілями освітніх Програм ЄС Темпус, Еразмус+ та ін. Вони передбачали інтеграцію вищої освіти України до Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) на основі реалізації положень і принципів Болонської декларації, упровадження трициклової структури ВО, розвитку системи забезпечення якості вищої освіти та академічної мобільності, забезпечення академічної, кадрової, організаційної й фінансово-економічної автономії ЗВО та їх співпраці з бізнесом (Закон, 2014б).

Упровадження нового Закону України «Про вищу освіту» мало відбуватися в три етапи, які передбачали: напрацювання відповідних підзаконних актів (липень 2014 р. – вересень 2015 р.; запуск діяльності Національного агентства з якості вищої освіти (вересень – грудень 2015 р.), що забезпечувало зміни в організації освітнього процесу відповідно до нових освітніх стандартів; здійснення заходів щодо додаткового фінансування ЗВО (з 1 січня 2016 р.), що ускладнювалося через фінансово-економічні труднощі, викликані агресією з боку рф (Гриневич, 2014).

Важливі зміни в розвитку педагогічних коледжів і училищ та інших ЗВО визначалися в Програмі діяльності Уряду на 2015 р., яка окреслила завдання з реалізації Закону «Про вищу освіту». Вони передбачали встановлення нових правил акредитації й ліцензування; створення незалежної системи оцінювання якості

вищої освіти; забезпечення фінансової автономії ЗВО та відповідності державного замовлення потребам ринку праці (Постанова, 2014). Ці завдання залишалися актуальними і в 2016 р. поряд із новими пріоритетами щодо надання ЗВО реальної фінансової й академічної автономії; запровадження системи т. зв. адресного держзамовлення, яка передбачала їхнє фінансування залежно від кількості студентів та ін. (Постанова, 2016).

Отже, порівняно із Законом України «Про вищу освіту» 2002 р., законодавчий акт 2014 р. вносив істотні зміни в українську систему вищої освіти, які відповідали національним прагненням інтеграції до ЄПВО. По-перше, згідно з його положеннями скасовувалися (після завершення перехідного періоду) ОКР «молодший спеціаліст», «спеціаліст» та науковий ступінь «кандидат наук». По-друге, якщо згідно із Законом 2002 р. ступені бакалавр та спеціаліст і магістр прирівнювалися, відповідно, до «базової вищої освіти» та до «повної вищої освіти», то Закон 2014 р. таких визначень не містив.

По-третє, Закон 2014 р. по-новому визначав рівні вищої освіти. Зауважимо, що в одних, зокрема і спеціальних, дослідженнях стверджується, що згідно з його положеннями формувалася «триступенева» (трициклова) система вищої освіти (молодший бакалавр, бакалавр, магістр) (Шквир, 2018, с. 62–66), в інших – «чотириступенева» або «п'ятиступенева». Така плутанина, вірогідно, зумовлена різночитанням Статті 5 документа, де в підпункті 6 зазначено: «доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь», що здобувається на третьому рівні ВО на основі ступеня магістра, у підпункті 7 читаємо: «доктор наук – це другий науковий ступінь» (отже, він не фіксує, що це «ступінь вищої освіти. – Авт.), що здобувається на науковому рівні ВО на основі ступеня доктора філософії (Закон, 2014а).

Проте підпункт 2 Статті 5 констатує: здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньо-професійної чи освітньо-наукової програми, що дає підставу для присудження «відповідного ступеня вищої освіти»: 1) молодший бакалавр; 2) бакалавр; 3) магістр; 4) доктор філософії; 5) доктор наук» (Закон, 2014б). Отже, у цьому випадку доктор наук також трактувався як ступінь вищої освіти, хоча, згідно з роз'ясненнями МОН, до вищої освіти належали лише перші чотири ступені (Нововведення, 2014; Роз'яснення, 2014).

Маємо і принципово важливі для предмета нашого дослідження різночитання та суперечності. У роз'ясненнях щодо нововведень Закону України «Про вищу освіту» 2014 р. констатовано: «випускники коледжів чи технікумів отримують вищу освіту за рівнем молодший бакалавр» (Нововведення, 2014). Проте, як уже зазначалося, в ухваленому 1 липня 2014 р. тексті Закону стверджувалося, що коледж може проводити освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям ступенів і молодшого бакалавра, і бакалавра, а також має право здійснювати підготовку фахівців ОКР молодшого спеціаліста (Закон, 2014а).

Є невідповідності не лише в офіційних документах, а й освітніх реаліях. Серед типів закладів освіти, які відповідно до Закону 2002 р. діяли як ЗВО I – II рівнів акредитації, Закон від 6 липня 2014 р. фіксував лише коледжі. У роз'ясненнях до нього до системи вищої освіти також включалися технікуми, а на практиці залишалися чинними ще й педагогічні училища. Матеріали офіційної державної статистики фіксували їхню діяльність фактично до ухвалення 6 червня 2019 р. Закону України «Про фахову передвищу освіту», коли останні з них змінили свій формальний статус на коледжі.

Отже, упродовж п'ятиріччя між двома останніми законодавчими актами в системі вищої освіти діяли не один, не два, а фактично три типи закладів освіти, які раніше належали до ЗВО I–II рівнів акредитації. Між ними склалася реальна, але нечітко регламентована диференціація щодо надання освітніх послуг: одні продовжували орієнтуватися на підготовку практичних фахівців нижчої ланки, другі стали заміниками I–II курсів бакалаврату, треті спробували самостійно здобути ліцензії на здійснення бакалаврської підготовки (Нововведення, 2014).

У статті з промовистою назвою «Якщо постійно міняти під квочкою яйця, то курчата не вилупляться на світ» директор Вінницького технічного коледжу О. Домінський схарактеризував цей час як «багатостраждальний марафон технікумів і коледжів України на шляху пошуку подальшої долі». Позаяк українська освіта постійно коливається між різними напрямками й авторитетами та хапається за досвід то одних, то інших країн, їхній розвиток відбувався «безсистемно, навмання, методом проб і помилок» (Домінський, 2020, с. 4).

Передбачений у Законі 2014 р. період імплементації його положень на практиці затягнувся на п'ять років, формально до ухвалення червневого 2019 р. Закону України «Про фахову передвищу освіту». Визначаємо його як етап невизначеності й турбулентності розвитку педагогічних коледжів, індустріально-педагогічних технікумів та чинних педучилищ. Означені вище нововведення зумовлювали потребу розв'язання низки проблем.

Згідно з Прикінцевими положеннями Закону 2014 р. освітня діяльність коледжів відповідно ОКР молодшого спеціаліста після набрання його чинності мала продовжуватися «у межах строку навчання» за певною ОПП з видачею відповідного диплома встановленого зразка (Закон, 2014а). Останній прийом на

здобуття ВО за ОКР молодшого спеціаліста відбувся у 2019 р., коли ухвалили Закон України «Про фахову передвищу освіту».

Запровадження короткого циклу в межах бакалаврату зумовлювалося євроінтеграційною стратегією України та прагненням узгодити нормативні критерії національної системи вищої освіти з МСКО 2011. При цьому утвердження програм молодшого бакалавра як короткого циклу вищої освіти потребувало ґрунтовного доопрацювання та значної організаційної роботи.

Невизначеність місця молодшого бакалавра в освітній ієрархії намагалися здолати його включенням у систему професійної освіти. Це передусім стосувалося близько 10 чинних у той час індустріально-педагогічних коледжів, які, з одного боку, зазвичай поставали на основі колишніх ПТУ і готували спеціалістів виробничих професій. З іншого боку, вони також готували майстрів виробничого навчання та фахівців за спеціальностям, які, як покажемо далі, відносили до галузі 01 Освіта / Педагогіка. У статистичних матеріалах МОН вони також фігурували поряд з педколеджами й педучилищами.

На ситуацію невизначеності, що склалася в перехідний період (липень 2014 р. – червень 2019 р.), коли колишні ЗВО I–II рівнів акредитації втратили статус ЗВО, але не набули нового, негативно зреагував і вітчизняний ринок праці. Рекордні (порівняно з європейською практикою) обсяги підготовки спеціалістів та магістрів знецінили й девальували не лише I ступінь (молодший бакалавр), а й II ступінь (бакалавр), який також був незрозумілим працедавцям і не визнавався як закінчена вища освіта. При цьому вони спиралися на Національний класифікатор професій, де бакалаврів не відносили до другої категорії – «професіоналів» (Нововведення, 2014; Рекомендації, 2016). Це стосувалося державних секторів не лише економіки, а й освіти.

Становище, у якому опинилися коледжі, технікуми та привітряні до них училища, передусім педагогічні, зумовило проведення 1 червня 2016 р. парламентських слухань на тему «Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення». Ухвалені за їх результатами Верховною Радою України 7 вересня 2016 р. «Рекомендації» містили ґрунтовний аналіз ситуації, що склалася в національній системі освіти. Зазначалося, що в Україні мережа ЗВО I – II рівнів акредитації (коледжі, технікуми, училища) налічує 742 заклади, з них 418 мають статус самостійних (175 – державної, 179 – комунальної, 64 – приватної форм власності), а 324 діяли як структурні підрозділи університетів, інститутів. Включення цих закладів у систему вищої освіти позитивно позначилося на покращенні їх навчально-методичної бази, кадрового потенціалу, якості освітніх послуг. Утім, упродовж останнього двадцятиріччя їм не надавалася належна підтримка, порівняно із ЗВО III – IV рівнів акредитації. Зокрема, управління здійснювалося різнопрофільними міністерствами і відомствами, у процесі планування діяльності не враховувалися альтернативні погляди експертів. «Надумане реформування цієї ланки освіти» викликало широкий негативний резонанс в освітянському середовищі (Рекомендації, 2016).

Зважаючи на таку ситуацію, Верховна Рада визнала необхідність підготовки та ухвалення законів України «Про освіту», який мав визначити роль і місце ЗВО I – II рівнів акредитації як окремого складника системи освіти та спеціальних законів «Про професійну освіту» та «Про вищу професійну освіту». До появи цих актів коледжі, технікуми та привітряні до них училища продовжували функціонувати в системі вищої освіти. Передбачався комплекс заходів щодо підтримки їхньої діяльності – від додаткового фінансування й збереження держав-

ного замовлення до посилення кадрового потенціалу й навчально-методичного забезпечення тощо (Рекомендації, 2016).

Принципово важливе значення для розвитку досліджуваних закладів освіти мало затвердження, згідно з постановою Кабміну від 29 квітня 2015 р., нового «Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». Вони залишалися спільними для всіх профільних типів ЗВО (університет, академія, інститут, коледж), що здійснювали підготовку на трьох рівнях вищої освіти (початковий (короткий цикл), перший (бакалаврський), другий (магістерський)) та відповідних їм ступеням вищої освіти (молодший бакалавр; бакалавр; магістр) (Перелік, 2015).

Означений документ фактично визнавав (фіксував) правомірність включення до профільних педагогічних закладів освіти коледжів (та неформально училищ. – *Авт.*), що впродовж десятиліть готували майбутніх фахівців, які, відповідно до нового переліку, відповідають галузі 01 Освіта / Педагогіка за спеціальностями 012 Дошкільна освіта (0112 Training for pre-school teachers), 013 Початкова освіта (0113 Teacher training without subject specialisation), 0114 Середня освіта (за предметними спеціальностями), а також 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) (0114 Teacher training with subject specialisation), 016 Спеціальна освіта (0113 Teacher training without subject specialisation), 017 Фізична культура і спорт (1014 Sports). (За двома останніми спеціальностями готували майбутніх фахівців в індустріально-педагогічних коледжах і технікумах та коледжах і технікумах фізичного виховання). Доречно нагадати, що подібний підхід існував за радянського періоду розвитку середніх педагогічних закладів освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, розвиток педагогічних коледжів та училищ України у 2014 – 2019 рр. визначено як етап невпорядкова-

ності та нормативно-правової невизначеності. Виникнення такої ситуації зумовило ухвалення Закону України «Про вищу освіту», який, з одного боку, передбачав її якісне оновлення в руслі інтеграції до ЄПВО (скасування старого поділу ЗВО за рівнями акредитації та запровадження їх нових типів; визначення нових рівнів і ступенів вищої освіти тощо). З іншого боку, його положення містили чимало суперечностей та не завжди відповідали освітнім реаліям, у яких опинилися коледжі, технікуми і привіряні до них училища, передусім педагогічні. За такої ситуації вони перебували до ухвалення в червні 2019 р. Закону України «Про фахову передвищу освіту».

Предметом подальших досліджень має стати проблема формування нормативно-правової бази функціонування фахових педагогічних коледжів після появи згаданого законодавчого акту 2019 р. та в період запровадження в Україні з 24 лютого 2022 р. воєнного стану.

Література

Гриневич Л. Закон про вищу освіту впроваджуватимуть у три етапи. 9 вересня 2014 р. URL: <https://osvita.ua/vnz/reform/42734/>

Домінський О. Якщо постійно міняти під квочкою яйця, то курчата не вилупляться на світ. *Фахова передвища освіта*. 2020. № 1. С. 4–5.

Закон України «Про вищу освіту». 1 липня 2014 року № 1556-VII. *Голос України*. 2014. 6 серпня. № 148.

Закон України «Про вищу освіту». 1 липня 2014 року № 1556-VII. Поточна редакція від 27.12.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Нововведення Закону України «Про вищу освіту» щодо ступенів та кваліфікацій вищої освіти та їх імплементація. Вересень 2014 р. URL: <http://edumns.org.ua/img/news/5496/222.pdf>

Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>

Постанова Верховної Ради України від 11.12.2014 р. № 26-VIII «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/26-19>

Постанова Верховної Ради України від 14.04.2016 р. № 1099-VIII «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1099-19>

Рекомендації парламентських слухань на тему: «Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення». Схвалено Постановою Верховної Ради України від 7 вересня 2016 року № 1493-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-19#Text>

Роз'яснення МОН щодо деяких питань практичної реалізації положень нового Закону України «Про вищу освіту» 15 серпня 2014 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/247526620>

Шквир О. Л. Теоретичні і методичні засади ступеневої підготовки майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень : дис. ... д-ра пед. наук / 13.00.04. Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2018. 572 с.

References

Hrynevych, L. (2014). Zakon pro vyshchu osvitu vprovadzhuvatymut u try etapy [The Law on Higher Education will be Implemented in Three Stages]. Retrieved from <https://osvita.ua/vnz/reform/42734> [in Ukrainian].

Dominskyi, O. (2020). Yakshcho postiino miniaty pid kvochkoiu yaitsia, to kurchata ne vylupliatsia na svit [If you

Constantly Change the Eggs Under the Hen, the Chicks will not Hatch]. *Fakhova pered-vyshcha osvita – Vocational Preliminary Higher Education, 1*, 4–5 [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine «On Higher Education»]. (2014a). *Holos Ukrainy – Voice of Ukraine, 148* [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine «On Higher Education»]. (2014b). Potochna redaktsiia vid 27.12.2023 r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian]

Novovvedennia Zakonu Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» shchodo stupeniv ta kvalifikatsii vyshchoi osvity ta yikh implemetsiia [Innovations of the Law of Ukraine «On Higher Education» Regarding Degrees and Qualifications of Higher Education and their Implementation]. (2014). Retrieved from <http://edu-mns.org.ua/img/news/5496/222.pdf> [in Ukrainian].

Perelik haluzei znan i spetsialnestei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity [The List of Fields of Knowledge and Specialties for which Higher Education Candidates are Trained]. (2015). Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 11.12.2014 r. № 26-VIII «Pro Prohramu diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy» [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated 11.12.2014 No. 26-VIII «On the Program of Activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine»]. (2014). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/26-19> [in Ukrainian].

Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 14.04.2016 r. № 1099-VIII «Pro Prohramu diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy» [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated April 14, 2016 No. 1099-VIII

«On the Program of Activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine»]. (2016). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1099-19> [in Ukrainian].

Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: «Profesiina osvita yak skladova zabezpechennia kvalifikovanoho kadrovoho potentsialu Ukrainy: problemy ta shliakhy vyrishennia». Skhvaleno Postanovoiu Verkhovnoi Rady Ukrainy [Recommendations of the Parliamentary Hearings on the Topic: «Vocational Education as a Component of Ensuring the Qualified Personnel Potential of Ukraine: Problems and Ways to Solve Them»]. (2016). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-19#Text> [in Ukrainian].

Roziasnennia MON shchodo deiakkykh pytan praktychnoi realizatsii polozhen novoho Zakonu Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Clarification of the Ministry of Education Some Issues of Practical Implementation of the Provisions of the New Law of Ukraine «On Higher Education»]. (2014). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/247526620> [in Ukrainian].

Shkvyr, O. L. (2018). Teoretychni i metodychni zasady stupenevoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly do provedennia pedahohichnykh doslidzhen [Theoretical and Methodological Principles of Graduate Training of Future Primary School Teachers for Conducting Pedagogical Research]. *Doctor's thesis*. Zhytomyr: Zhytomyr. derzh. un-t im. I. Franka [in Ukrainian].

Вінтоняк О. В. Педагогічні коледжі та училища України у 2014 – 2019 роках: етап нормативно-правової невизначеності

У статті на основі аналізу Закону України «Про вищу освіту» 2014 р. та інших офіційних документів показано стан нормативно-правової невизначеності, у якому у

2014 – 2019 рр. опинилися педагогічні коледжі та училища, інші заклади, які раніше мали статус ЗВО I – II рівнів акредитації. Така ретроспектива важлива для визначення перспектив діяльності їх правонаступників, що постали згідно із Законом України «Про фахову передвищу освіту» 2019 р.

З'ясовано основні нововведення Закону України «Про вищу освіту» 2014 р., які кардинально змінили її ландшафт: запровадження нової класифікації ЗВО України замість попередньої градації за I – IV рівнями акредитації; визначення п'яти основних рівнів і ступенів вищої освіти та критеріїв знань, умінь, які мали отримати здобувачі освіти на кожному з них; нове структурування ЗВО та інновації в системі управління ними тощо.

Розкрито три етапи впровадження Закону України «Про вищу освіту» 2014 р., виявлено різночитання й суперечності між його окремими положеннями та їх невідповідність освітнім реаліям, у яких перебували коледжі, технікуми та прирівняні до них училища, передусім педагогічні. Проаналізовано ухвали червневих 2016 р. парламентських слухань, які окреслили комплексну програму розвитку коледжів, училищ, технікумів.

Ключові слова: педагогічний коледж, педагогічне училище, Закон України «Про вищу освіту» 2014 р., Закон України «Про фахову передвищу освіту» 2019 р., ЗВО I – II рівнів акредитації, рівень вищої освіти, ступінь вищої освіти.

Vintoniak O. Pedagogical Colleges and Vocational Schools of Ukraine in 2014 – 2019: A Stage of Regulatory Uncertainty

Based on the analysis of the Law of Ukraine «On Higher Education» of 2014 and other official documents, the article shows the state of regulatory uncertainty in which in 2014 – 2019 pedagogical colleges and vocational schools, as well as other institutions that previ-

ously had the status of higher education institutions of I – II accreditation levels, found themselves. This retrospective is important for determining the prospects for the activities of their successors, which were formed in accordance with the Law of Ukraine «On Professional Pre-Higher Education» of 2019.

The main innovations of the Law of Ukraine «On Higher Education» of 2014, which radically changed the landscape of higher education, have been clarified: the introduction of a new classification of higher education institutions instead of the previous gradation by I – IV accreditation levels; the definition of five main levels and degrees of higher education and the criteria of knowledge and skills that applicants for education should acquire at each of them; a new structuring of higher education institutions and innovations in their management system, etc.

Three stages of the implementation of the Law of Ukraine «On Higher Education» of 2014 have been revealed. The discrepancies and contradictions between its individual provisions and their inconsistency with the educational realities in which colleges, technical schools and equivalent vocational schools, especially pedagogical ones, found themselves, have been clarified. The resolutions of the June 2016 parliamentary hearings, which outlined a comprehensive program for the development of colleges, vocational schools, and technical schools, have been analyzed.

Keywords: pedagogical college, pedagogical vocational school, Law of Ukraine «On Higher Education» of 2014, Law of Ukraine «On Vocational Pre-Higher Education» of 2019, universities of I – II levels of accreditation, level of higher education, degree of higher education.

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бобень Ігор Юрійович – дослідник .NET developer, Trinetix (м. Київ, Україна).

Бондаренко Ліна Ігорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», в.о. завідувача кафедри математики та інформатики (м. Полтава, Україна).

Бутенко Людмила Леонідівна – доктор педагогічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», завідувач кафедри педагогіки (м. Полтава, Україна).

Вінтоняк Оксана Василівна – кандидат філологічних наук, Коломийський педагогічний фаховий коледж, завідувач кафедри педагогіки та методик навчання освітніх галузей і технологій початкової освіти (м. Коломия, Україна).

Козуб Владислав Юрійович – доктор філософії з комп'ютерних наук, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», асистент кафедри математики та інформатики (м. Полтава, Україна).

Козуб Галина Олександрівна – кандидат технічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», доцент кафедри інформаційних технологій та систем (м. Полтава, Україна).

Мордовцева Наталія Валеріївна – кандидат педагогічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», завідувач кафедри початкової освіти (м. Полтава, Україна).

Починкова Марія Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», професор кафедри початкової освіти (м. Полтава, Україна).

Правова Нінель Володимирівна – магістр початкового навчання, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», асистент кафедри початкової освіти (м. Полтава, Україна).

Пушко Віра Федорівна – кандидат філологічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», доцент кафедри початкової освіти (м. Полтава, Україна).

Ромашко Ольга Ігорівна – викладач кафедри іноземних мов Національної академії сухопутних військ імені Гетьмана Петра Сагайдачного, аспірантка кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна).

Ужченко Дмитро Вікторович – кандидат філологічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», доцент кафедри початкової освіти (м. Полтава, Україна).

Федоренко Марина Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», доцент кафедри початкової освіти (м. Полтава, Україна).

Цалапова Оксана Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», доцент кафедри початкової освіти (м. Полтава, Україна).

Черв'якова Наталія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», доцент кафедри розвитку дитини раннього і дошкільного віку (м. Полтава, Україна).

Шама Ірина Петрівна – кандидат педагогічних наук, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», доцент кафедри педагогіки (м. Полтава, Україна).